

K terminológii

Na podnet slovenských novinárov a redaktorov, ktorí sa zaoberajú najmä problematikou životného prostredia, usporiadalo Krajinnookologické centrum SKŽP Banská Štiavnica za odbornej garancie Kabinetu evolučnej a aplikovanej krajinej ekológie SAV B. Štiavnica 9. - 10. 4. 1992 v Banskej Štiavnici seminár „Terminológia v ekológii a environmentalistike.“

Akcia bola zameraná na odstránenie nejaznosti a nejednotnosti pri používaní terminov viažúcich sa k životnému prostrediu a ekológii v rôznych profesiách, v nadväznosti na odbornú terminológiu používanú vo svete.

Koncom r. 1992 vyjde rozsiahly terminologický slovník, na ktorom spolupracuje kolektív expertov. Zmeny, posuny v pojmoch a mnohé novotvary sa touto formou dostanú od úzkeho okruhu odborníkov k verejnosti alebo aspoň k tým užívateľom, ktorí prichádzajú s týmito termínmi do kontaktu.

Helena Šašková

Nový časopis pro právo životního prostředí

V letošním roce začíná v Londýně vycházet první ročník nového mezinárodního časopisu zaměřeného na oblast životního prostředí RECIEL (Review of European Community and International Law). Vydává ho Středisko pro mezinárodní právo životního prostředí (CIEL) při King's College v Londýně a bude vycházet jako čtvrtletník.

Jak už název napovídá, časopis mapuje vývoj práva životního prostředí především na úrovni Evropského společenství a jeho členských států v širším mezinárodním měřítku.

RECIEL je členěn do tří hlavních obsahových bloků: první je vyhrazen aktuálním informacím o důležitých momentech vývoje práva životního prostředí ve světě za poslední tři měsíce od vydání předcházejícího čísla. Druhý - nejrozsáhlejší - je věnován tematickým článkům a ve třetím - nejstručnějším - je zařazeno kalendárium plánovaných akcí a událostí v oblasti práva a ochrany životního prostředí na nejbližší tři měsíce spolu s recenzemi nové literatury.

Každé číslo časopisu má být koncipováno v zásadě monotematicky (v hlavní části). První číslo prvního ročníku 1992 (které vychází v době odevzdávání tohoto příspěvku redakci Životného prostredia) je zaměřeno na problematiku ochrany životního prostředí v kontextu rozvoje mezinárodního obchodu. Jednotlivé články jsou věnovány přístupům k ochraně životního prostředí v rámci GATT, vztahu Montrealského protokolu a mezinárodního obchodu, důsledkům americko-kanadské dohody o svobodném obchodu, konvenci o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy, dopadu zavedení jednotného trhu FS na politiku společenství v oblasti ochrany životního prostředí a problematice institutu předchozího souhlasu v mezinárodním obchodu v oblasti chemického průmyslu.

Monotematické části dalších čísel letošního ročníku budou věnovány energetice (č. 2), konferenci Spojených národů o životním prostředí a rozvoji letos v Brazílii (č. 3) a vývoji práva životního prostředí v zemích střední a východní Evropy (č. 4).

Pro čtyři čísla ročníku 1993 se výhledově počítá s tématy „Mezinárodní finance a environmentální odpovědnost“, „Nakládání s odpady“, „Společné vodní zdroje“ a „Implementace norem ochrany životního prostředí a alternativní způsoby řešení střetu zájmů“.

Vedoucím redaktorem RECIELu je Gregory Rose (CIEL). Redakční radu tvoří přibližně 20 právníků-environmentalistů z celého světa a čs. právo životního prostředí v ní zastupuje doc. JUDr. Olga Vidláková, CSc., která je koordinátorkou pro oblast střední a východní Evropy.

Odběr časopisu si lze zajistit na adrese:
 Philippa Scoones
 Journal Marketing Department
 Blackwell Publishers
 108 Cowley Road, Oxford OX4 1JF
 United Kingdom

Předplatné za 1 ročník činí 120 liber. Na uvedené adrese lze objednat i zaslání ukázkového čísla RECIELu.

Jiří Tříska

Ochrana životného prostredia živočíchov

Rahmann, H., Kohler, A. (ed.): *Tier und Artenschutz* (Ochrana živočíchov a živočišných druhov). Verlag Josef Margraf, Weikersheim, 1991, 211 pp.

Ochrana životného prostredia živočíchov sa stala v posledných rokoch jednou z najaktuálnejších tém vo všetkých vyspelých európskych štátoch. Z vedeckej oblasti sa táto otázka rozšírila aj do ekonomických a najvyšších politických kruhov. Používa sa v politických bojoch rôznych strán v predvolebnom období a stala sa jednou z najúčinnejších zbraní na presadzovanie zámerov vedúcich k ozdraveniu katastrofálneho stavu ekosystémov našej planéty. V Nemecku sa napr. ochrana životného prostredia stala v politike otázkou čísla jedna. V tomto štáte sa 77 % obyvateľstva domnieva, že potreba konania na poli ozdravenia životného prostredia patrí k prioritným úlohám vládnych inštitúcií. Ľudia tu teda pochopili, že doterajšie „rabovanie prírodných zdrojov“ sa odráža nepriaznivo na celej ľudskej populácii.

Ak berieme do úvahy 10 000 rokov, počas ktorých sa počet obyvateľstva na našej planéte neustále zvyšoval, môžeme konštatovať, že najviac tvárnosť Zeme pozmenila historicky najmladšia doba. Rozmach industrializácie, používanie umelých hnojív a pesticídov v poľnohospodárstve, ale aj zavedenie chemoterapie v medicíne značne a veľmi rýchle ovplyvnilo zdravotný stav ľudskej populácie. Populačná explózia však negatívne poznamenala aj život rastlín a zvierat. Vedeckí pracovníci vypočítali, že len v novodobých dejinách vyhynulo v rokoch 1600-1969 pričinením človeka 115 druhov cicavcov a 171 druhov vtákov, v dôsledku narušenia, resp. celkového zničenia ich životného prostredia.

Všetky tieto problémy rozoberá publikácia, ktorú editorsky upravili H. Rahmann a A. Kohler. Zahrňuje súbor prác venovaných ochrane životného prostredia živočíchov vo všeobecnosti, i špeciálne v podmienkach rôznych rodov prírody Nemecka. Ich autormi sú renomovaní nemeckí zoológovia, ktorí sa v stredoerópskom, ale aj v širšom medzinárodnom meradle týmito otázkami zaoberajú už dlhší čas. Zaujímavý je napr. príspevok W. Erza o politike ochrany prírody z hľadiska ochrany živočišných druhov. Okrem najdôležitejších terminologických otázok sa autor špeciálne zameriava na smery v ochrane prírody, ich ciele z hľadiska vnútroštátneho, ale aj širších medzinárodných vzťahov. Príspevok známeho vedeckého pracovníka G. Thielckeho sleduje ochranu živočíchov a najmä ich životného prostredia z hľadiska genofondu voľne žijúcich živočíchov ako kultúrneho dedičstva celej európy. Nastofuje najdôležitejšie problémy praktickej ochrany prírody, o ktorých sa v súčasnosti veľmi disku-

tuje aj v našej republike, vzhľadom na dôsledky predimenzovanej industrializácie v minulých desaťročiach.

Monografia obsahuje veľa metodických podnetov a konkrétnych príkladov, aplikovateľných i v našich podmienkach aj v súčasnej situácii. Príspevky sú vhodne ilustrované (graficky, fotografiami a tabuľkami) a doplnené aj odkazmi na najdôležitejšie literárne pramene. Kniha môže byť praktickou pomôckou pre vysokoškolských pedagógov a vedeckých pracovníkov, zameraných na praktickú aplikáciu vedeckých výskumov orientovaných na ochranu krajiny a životného prostredia.

Eva Kalivodová

Sídlná zeleň

J. Supuka a kol.: **Ekologické princípy tvorby a ochrany zelene.**

VEDA, vydavateľstvo SAV, Bratislava 1991, 307 s., 47 tabuliek, 106 obrazov a 36 farebných fotografií.

Publikáciu *Ekologické princípy tvorby a ochrany zelene* spracoval autorský kolektív zložený prevažne z vedeckých pracovníkov Ústavu dendrobiológie SAV - Arborétum Mlyňany pod vedením doc. Ing. J. Supuku, CSc. Nadväzuje na publikácie Supuka, J. - Vreštiak, P.: *Základy tvorby parkových lesov*, Supuka, J.: *Normatívy zelene a oceňovanie stromov v sídliskách*, Hrubík, P. - Juhásová, G.: *Choroby a škodcovia cudzokrajných drevín na Slovensku* a Hrubík, P.: *Živočíšni škodcovia mestskej zelene*, pričom zhrňuje najnovšie poznatky z tejto problematiky za posledných desať rokov.

Dielo je rozdelené do deviatich častí, bohato dokumentovaných obrázkami, grafmi a tabuľkami. Každý tematický celok dopĺňa rozsiahla literatúra.

Demografický vývoj vo svete aj u nás smeruje k neustálemu zvyšovaniu hustoty obyvateľstva v sídlach nad 5 tisíc obyvateľov. Ochrana poľnohospodárskeho pôdneho fondu a iné obmedzujúce činitele nedovoľujú okolo miest vytvoriť „zelený prstenec“, preto sa musí venovať zvýšená pozornosť ochrane existujúcej zelene, ale hlavne jej tvorbe v sídlach.

Treba súhlasiť s autormi, že pozitívne vplyvy prírodného a vidieckeho prostredia smerom k mestskému prostrediu sú tým menšie, čím väčšia je rozloha sídla a vyšší stupeň ľudskej aktivity v ňom. V intenciách tejto základnej myšlienky sa tu analyzujú:

- urbanisticko-priestorové a sociologické aspekty
- najdôležitejšie zložky úrbánného prostredia (pôda a klíma) vo vzťahu k vegetácii
- vhodnosť použitia drevín vzhľadom na rozsah devastáčnych vplyvov v sídlach
- funkčná účinnosť zelene
- škodlivé činitele zelene.

Urbanisticko-priestorové a sociálne aspekty zohrávajú významnú úlohu, pričom treba mať na zreteli vertikálnu urbanizáciu, hustotu obyvateľstva, zmenu štruktúry plôch a zastúpenie urbanizačných prvkov oproti prírodným. Každý konceptnej tvorbe zelene by mal predchádzať demografický rozbor a sociologický prieskum, z ktorých by vyplynuli kritériá pre normotvorbu. Na tieto informácie, na historický vývoj sídla a jeho štruktúru nadväzuje plošno-priestorová makro-, mezo a mikroštruktúra zelene.

Limitujúcimi faktormi pre existenciu vegetácie v sídlach sú stav pôdy a ovzdušia. Preto sa v práci venuje pozornosť aj ekologickým kritériám pre tvorbu zelene, degradačným faktorom a asanácii úrbánných pôd. Keďže klímu sídli charakterizuje i imisné zaťaženie, uvádzajú sa cesty k jej melioračnej úprave.

Pri stanovení kritérií tvorby sídlny zelene je nevyhnutné poznanie narušenia dynamiky a procesov fotosyntézy a metabolizmu.

Väčšina pozitívnych vplyvov zelene závisí od biomasy drevín, konkrétne od veľkosti listovej plochy. Údaje dopĺňa poradie drevín s vysokou, strednou a nízkou tvorbou listovej biomasy.

Funkčná účinnosť zelene v sídlach vyjadruje „mieru skvalitnenia sledovaného javu, eliminácie stresového faktora, zlepšenie prvkov životného prostredia“. Táto definícia je nadväzujúca obsahu kapitoly, v ktorej sú údaje o hygienicko-očisťujúcej funkcii (absorbcia a kumulácia sýry, chlór a fluór) a o hlukoizolačnej funkcii zelene. Celú problematiku tvorby zelene v sídlach uzatvára kapitola, ktorá obsahuje dôležité údaje o škodlivých činiteľoch nebezpečných z hľadiska zachovania jej kvality a funkčnej účinnosti.

Osobitnú pozornosť si zasluhuje kapitola „Vegetačná štruktúra sídlny zelene a možnosti využitia potenciálnej prirodzenej vegetácie“. „Podľa princípov potenciálnej prirodzenej vegetácie“ hovoria autori, „možno bezpečne voliť druhovú skladbu autochtónnych drevín a navrhovať ekologicky stabilnejšie, ekonomicky menej náročné a k prirodzenej flóre sa približujúce spektrum sadovnícky riešeného diela. Prirodzené zloženie drevín umožňuje lepšie prepojenie urbanizovaného priestoru, priemyselných útvarov a sídlny zelene s okolitou krajinou“.

Týmto edičným činom pribudla hodnotná vedecko-odborná publikácia, v ktorej autori komplexne spracovali zložitú problematiku tvorby zelene v urbanizovanej krajine. Ich cieľom bolo zahrnúť výsledky dosiahnuté pri riešení aktuálnych otázok sídlny zelene, ktoré by slúžili sadovníkom, krajinárom, urbanistom, ochrancom prírody, plánovačom a projektantom vo vedeckovýskumnej práci, ale aj učiteľom a žiakom stredných i vysokých škôl.

Dagmar Slávková

J. Mikoláš: **State programme of environmental protection in its second year**

The Federal Government approved in April 1991 the State Programme of Environmental Protection that should realize the goals of the state ecological policy. The Programme formulates programmes and projects that will be supported by the state, creates conditions for effective environmental protection and optimizes the use of financial resources from federal and republic budget as well as financial means received from abroad.

The State Programme is divided into 7 main programmes, further into subprogrammes and projects with clearly defined goals and given time schedules. There are about four hundred concrete problems and projects placed into the State Programme.

Experience gained in the year 1991 and the priorities and criteria for project proposals and solutions in the year 1992 are given in the article.

L. Miklós: **Project on solution of the problems of environment.**

The solution of scientific-technical projects in the Slovak Committee for Environment follows from the Principles of ecological policy of SR and from the Programme of care of environment in SR. The projects of environment are in the years 1991 and 1992 financed from the budget of SR and also from the Federal Committee for the Environment and they were chosen by systems approach and collective evaluation of experts. The author gives evaluation of 6 groups of projects (from 400 ones) proposed for solution. This process is aimed at the solution of technical projects and not at operative solution of technological and other problems. The main goal of it is to get the most special bases and knowledge for operative solutions of the problems in the future.

Objective requirements for solution of the issues of the environment in CSFR, as well as required means for proposed projects exceeds existing finances. The choice of the projects is therefore very difficult.

R. Mírdriak: **Science and research at the Faculty of Ecology of the Technical University in Zvolen**

In 1991 was established the independent Faculty of ecology by the Technical University in Zvolen. It is aimed at research and education in the field of general ecology, landscape ecology and natural environment. That leads into protection and formation of nature and landscape. Emphasis is put on the study of damaging of particular components of the human environment and on the possibilities of their improvement. Education and research programme of the Faculty will be equivalent, polythematic with a balanced share of disciplines of natural science, technical-technological sphere and sociology. The programme of the Faculty enables its connection to the programme of Ecological academy, that is a basic scientific-education programme of the Slovak Committee for the Environment. The faculty is formed by six chairs, the author presents their scientific-re-